

CESTA Z POUTI

PRÁVĚ BILO NA SVATOŠTĚPÁNSKÉ VĚŽI PĚT HODIN zrána, když z jednoho domu v té ulici vycházely dvě ženské. Jedna mladá, v selském oděvu, mošinku rákosovou na ruce, uzlík na zádech; druhá obstarožná již, zavalitá, v oděvu městském. „Ach, teta, už bílý den – bojím se, aby mně neujel!“ pravila úzkostným hlasem mladší.

„Neboj se, právě odbila pátá hodina, do půl šesté jsme na Smíchově,“ pravila stará, a zavírajíc za sebou domovní dvéře, doložila: „No, a kdyby ujel, nebylo by zle – zůstala bys zde, nebo bys mohla jeti po dostavníku, byla bys aspoň dříve doma.“

„Oh, já bych raději už byla doma!“ odpověděla mladší.

„Což se ti u nás nelíbilo?“

„U vás, teta, bych byla ráda, ale v Praze bývat by se mně nelíbilo – je tu člověk jako ztracen.“

„I jdiž, bláhová, to se ti jen tak zdá, co bys jen trochu se oboulala – mluvila bys jinak. Já z počátku také myslila, že tu nikdy nezvyknu, a nyníčko je dvacet let, co jsem zde, a nešla bych již z Prahy.“

„To vy, teta, ale já bych zde nebyla, kdybyste mne žemlemi chovali; když jsem po ulicích chodila, každý do mne oči vrážel, jako bych z lesa přišla, – div jsem hanbou neshořela.“

„To jen to nezvedené mužské plemeno, co se celý boží den po ulicích prohání za pletkami a Pánubohu den ukrádá, – ale poznala bys tu také dosti hodných, upřímných lidí jako u nás doma. No ale jsem ráda, že jsi tu byla a že jsem tě poznala.“

„Ale že jste mne hned poznala a přece jste mne dříve neviděla?“

„Vždyť jsi neumírající matka – jako bys jí z oka vypadla. – Ráda bych ji viděla, tu sestru, – ale ona se vždy do té Prahy vypravuje jako chudý rytíř do boje.“ – „To je pravda,“ zasmálo se děvče, „naše matka není k vypravení z domu. – Ale mohla byste vy, tetičko, k nám přijet, strejček tam již byl, a vy jste už mnohonácte let u nás nebyla?“ – „Ba, co jsem se vdala. Milá dívčí, jde-li on z domu, ví, když by třeba bylo někomu zatím míru vzít na boty nebo střevíce, že já ho zastanu, ale já vím, kdybych z domu

šla, že by on mne v krámku nezastal, on neví, mnoho-li dříví za groš, mnoho-li másla dáti, a nic neví, zač čeho jest, a tudy musím já vždy býti doma.“

„Tedy nám pošlete Honzíčka na vagace; – Bartík by radostí do stropu skákal!“

„No budeme-li živi a zdraví, to se může stát. On vám toho napovídá, až vás bude hlava brnět.“

„I to budeme rádi, – já bych ho poslouchala celý den. Včera, když mne hyn v zámku v tom pěkném kostele vodil, všechno mně vykládal o těch českých králích, co tam leží. – Já své divy slyšela!“

„Tomu všemu se, holečku, učí v té české škole, co jsem ti ji ukázala v té Panské ulici. Co chodí do té školy, přináší si domů všeliké čtení a tatíka tím celého zbláznil, ten by ti jen ustavičně četl a poslední vindru by na knížky dal. Jindy – šindele mohly praskat, a musel být večer na pivě, – nynčko jedva za týden dvakrát že jde a to jen tehdáž, když nemá právě co čísti. Z počátku jsem na to bručela, ale nynčko také ráda poslouchám, ač některým věcem nerozumím. Kdo to slýchal za předešlých časů u nás venku, aby věděl mladý chlapec, co se za starodávna v zemi dělo, jak se lidé nosili, kde jaký zámek stál, kde jaká vojna byla, o cizích zemích, jací tam jsou lidé, jaká živnost jejich, co kde roste, z čeho se to a ono dělá! – Ty můj bože, byli jsme rádi, když jsme jen číst, psát a počítat se naučili. – Já řku, nynčko je ten svět zcela jiný a pomalu bude kuře chytřejší než slepice.“

„Ráda bych poslouchala o takových věcech, ale u nás jen v zimě o přástkách, aneb v neděli tatíček nebo Bartík čítají. Půjčuje nám pan kaplan knížky; v některých je pěkné říkání. V knížce, co strejček tatínkovi posílá, jsou prý také pěkné příběhy.“

„Však jsem se divila, že ti ji dal, neboť on dal by si pro knihu koleno vrtat. – Ale nespíchej, Verunko, vždyť jsme asi za čtvrt hodiny na Smíchově a já nemám tak lehké nohy jako ty a tvoje matka – ta je prý jako vítr, povídal mi náš tatík, když od vás přišel!“

„Ano, ona je celý den jako v kolovratě, ani nepostojí a přitom je chválabohu zdráva, jako ryba.“

„Však to je, milá dívčí, nejlepší; kdo nemá zdraví, kdybys mu nebe a zemi dával, nepotěšíš ho. Ale to ti prikazuji, at mi sem

matku o svatý Václav pošlete na posvícení a že jí potom ještě sama pěkně poděkuju za to plátno, co mně poslala. – Nemohly jste mně přijíti žádným darem lépe vděk.“

„Matka také řekla, že vám milejší bude, co dům než co trh dává.“

„To má pravdu, po domácím zelí břicho nebolí. – A jestlipak jsi, Verunko, na nic nezapomněla? Máš všecko? A máš-li pak jaký domovní list?“

„Mám všecko; ale domovní list nemám, tatíček povídal, že ho nepotřebuji, když jedu s Dohnálkem a v Praze když budu u vás.“

„Inu ovšem, ale kdybys sama šla, musela bys výkaz míti, odkud a kdo jsi, sice by tě četníci sebrali.“

„Smrt bych z toho měla,“ zděsila se Verunka. – Všelicos ještě rozprávějící přešly Řetězový most, Oujezdskou bránu a přišedše na Smíchov zastavily se u první hospody. Podomek stál mezi vraty. – „Neodjel ještě klatovský vozka Dohnálek?“ ptala se rychle Verunka.

„Jen o minutu dříve měla jste přijít; právě odjel. – Ale jděte jen rovnou cestou za ním, bude asi za mýtem; snadno ho dohoníte.“

„Já se tedy nynčko vrátím, a ty jdi s Pánembohem dále, pozdravuj matku, tatíka, Terinu a Bartíka, a mámu sem pošlete na posvícení! A máš-li pak jaké peníze na cestu?“

„Mám ještě tři dvacetníky; máma mně je dala, abych si něco pro sebe koupila, ale já si za ně nic nekoupila, mám je tuhle v kapse,“ pravila Verunka, vyndavši zpod zástěry v papírku zaobalené a pentličkou obvázané dvacetníky.

„Dej si je za nádra, z kapsy bys je mohla snadno vyhoditi, a tu máš pár grošů drobných, abys je nemusela měnit,“ to řkouc vypustila pytlíček s drobnými penězi Verunce do kapsy.

„Ale teta, vždyť já jich měnit nepotřebuji, dala jste caltu a chleba, mám jídla až dost,“ namítla Verunka.

„Jen ty si je nech, peněz a opatrnosti na cestě nikdy nezbývá. Budete půl třetího dne na cestě, hodí se ti to všecko. – No a už jdi – Pánbůh tě provázej, a pozdravuj domácí!“

Verunka chtěla jí ruku políbiti, ale ona ruku odtáhnuvši, udělala děvčeti křížek, políbila je v líce a slzíce daly si poslední spánembohem. – Teta vracela se volným krokem ku Praze, Verunka pospíchala za vozem. – Přišedši za mýto viděla před sebou dvě silnice

a po jedné nedaleko za mýtem vidí jeti veliký vůz přikrytý plachtou, zahlídne také při vyhýbání vozu, že je náruční kůň ryzka. – „To je Dohnálek, on má ryzku a zrovna takový vůz,“ myslí si Verunka a ubezpečena, že to nikdo jiný není, šla za ním, nevšimnuvši si na druhé silnici daleko již vzdáleného povozu. – Jista jsouc, že jí Dohnálek již neujede, oddechla si a šla povolnějším krokem pozdálečí za vozem. Bylo jí milejší jíti pěšky, po krajině se rozhlížeti, zažívati dojmy, jež cítila, a vštěpovati si v mysl obrazy, které viděla za svého třídeního pobytu v Praze, než seděti stěsněna ve voze a poslouchati rozprávky dvou starých poutnic, o nichž věděla, že s Dohnálkem zpátky pojedou. – Ráno bylo krásné, všude zeleno, obloha jak by vymetl, cesta jako mlat. Tu jel okolo ní vůz, tu kočár, jehož páni se po ní ohlíželi, a zase potkávala rozličné lidi, kteří se na ni podívali, ale jménem božím jí nepozdravili, jak tomu z domu byla zvyklá. A tam na vršku viděla kostelíček, v dolině dědinku, ale nejvíc se jí líbila ta široká řeka, po které tu prám, tu loďku viděla plouti. Rozhlížela se okolo, divila se, že toho neviděla, když jela do Prahy, ale napadlo jí hned, že to nemohla viděti, ana pod plachtou seděla a v noci přijela do Prahy. Když byla již dobré dvě hodiny šla, začínalo jí býti horko; – i zastavila se a svléknuvši dlouhý kabátek řebíčkové barvy, s červenou podšívku, zůstala v černé šněrovačce, stříbrnými prýmký lemované, a bílých širokých rukávcech, které měla pod loktem v pásek složené a krajkou obšité. Na krku měla strakatý šátek, světle modrou sukni z vlněné látky, zástěru z červeného kanafasu, na noze vysoké botky na špalíčkách. Na hlavě měla bílou plenu, pod bradou zavázanou a hluboko přes oči staženou, takže zpod bílé stříšky jen kousek hezkého nosejčku, pěkná jak malina červená ústa a pod nimi rozkošnou malou bradičku bylo viděti. Když ale plenu shlavy sundala, aby si ji vyprášila, objevilo se líčko – jako z jádra, bílé cílko, modré oči, tmavší než charpa, s dlouhými obrvami; i pěkné kaštanové vlasy bylo viděti, sčesané dozadu a u veliký drdol v týle otočené. Nad čelem okolo hlavy měla černou aksamitku. – Bylo se radost na ni podívat! – Když si byla plenu zase pod bradu uvázala, aby od slunce příliš neuhořela, a konce uzlíku přes plece přehozeného na prsou zavázala, položila si složený kabátek navrch mošinky a rychlým krokem pospíchala dále. – Když byla od vozu

tak daleko, co by dohodil, umírnila krok, ale do vozu se jí nechtělo. Chvilkami si prozpěvujíc, chvilkami vzpomínajíc na svatojanskou pout, na Honzíkovo vypravování, aneb jak byla se strýcem v divadle, z něhož se jí ani nechtělo, a jak se divila, když ta mladá panna, co umřela a již opravdu litovala – zase živá ven vyšla, kráčela dál a dále, a cesta jí ucházela, ani nevěděla jak. Tu nenadále vidí před sebou veliké stavení jako zámek, na něž se nepamatovala, a k stavení tomu zajížděl před ní jedoucí vůz. – „Dohnálku, Dohnálku, počkejte na mne!“ vzkřikla hlasitě, pospíchajíc rychle za ním. Vozka vyhne se z vozu, podívá se na děvče a vjede do stavení. – „Matičko klatovská!“ zvolalo děvče vidouc, že to není Dohnálek. Chvíli stála, jako by ji omráčil, ale potom pustila se do usedavého pláče. „Co počnu, smutná dívka, kam se nyní obrátím?“ naříkala. Tu vidí přicházeti dva mužské, byli to, jak soudila dle obleku, nějací pánové. I osmělila se, a když došli až k ní, prosila jich, aby jí pověděli, kde je?

„V Zbraslavi jste, panenka,“ odpověděl starší.

„A kudypak bych odtud, prosím, pánové, přišla do Berouna? – To je asi daleko?“ ptala se úzkostným hlasem a slzy stály jí v očích.

„Do Berouna, panenka, není tuze daleko, když se jde přes vrchy pěšinkami, ale tudy byste netrefila. A co chcete v Berouně?“ ptal se starší.

„A co se vám stalo, že pláčete?“ ptal se mladší, se zalíbením na ni pohlížeje.

„Kterak nemám plakati, když jsem takový kus světa zbudhdarma šla, a nyní vozku klatovského, s kterým jsem měla domů jeti, snad již ani nedohoním,“ odpověděla Verunka a vypravovala pánům, kterak si zmýlila cesty a šla za jiným vozem.

„Nejlépe bude, panenka, když necháte Beroun Berounem a půjdete přímo do Cerhovic; tak vozkovi nadejdete, tam můžete zůstat v hospodě přes noc a čekat na něho, přijeti tam musí.“

„A kudy to přijdu, prosím, do těch Cerhovic? Já nevím z místa.“

„Kdybych měl prázdnou chvíli, vyprovodil bych vás na kousek cesty, ale nemohu. Jděte jen tedy, panenka, ustavičně touto silnicí, až přijdete do dědiny; říkají té dědině Jiloviště. – V Jilovišti poproste někoho, aby vám ukázal cestu do Řevnic; pamatujte si to: do Řevnic.“

„Já si to budu dobře pamatovati, Jiloviště a Řevnice.“

„Když přijdete do Řevnic, ukáže vám každé malé dítě cestu do Svinář a odtud do Cerhovic. Zblouditi nemůžete.“

„Zaplat Pánbůh za radu – nevím, kam bych se byla smutná obrátila!“ děkovala Verunka.

„Jděte s Pánembohem, šťastnou cestu!“ přál jí starší muž s přívětivým pohledem, posmeknuv letní čapku, a šel dále. – Mladší se jí poklonil, ale přitom stiskl jí kulaté, holé ramě, takže div nevykřikla. Všecka uzardělá rychle se obrátila a utíkala, jako by za ní hořelo. On díval se chvíli za ní, potom šel za starším. – „Na mou věru,“ pravil ušklíbaje se, „kdybych nemusel do fabriky, udělal bych dobrý skutek a doprovodil to děvče až do Klatov!“ – „Rád věřím, jenže ty při každém takovém dobrém skutku přes hřích klopýtněš,“ pravil starší káravým trochu hlasem.

„Ale ta by stála za hřích!“

„Známo, že máš, co se děvčat týče, svědomí jako vozová plachta, avšak i na tebe uzraje metla, jen počkej.“ – „Když bude tak hezká jako ta, co na tebe dozrála, staré bručivo, nedělám si z toho nic, nechť mne i trochu zmrská,“ smál se mladý a oba vešli do továrny.

Verunka pospíchala po silnici úzkosti a strachu plna. Nevšímala si tu a tam pracujících v poli lidu, neposlouchala zpěvu vysoko nad ní se vznášejících skřivánek, neohlédala se po svěžích lukách, zelených polích, kvetoucím stromoví, nedbala ničeho, po ničem jiném netoužila, jedině po tom, když ne doma, alespoň u Dohnálka býti, neboť jí bylo ke všem strastem napadlo i to, že nemá výkazu, a kdyby ji potkali četníci, že ji seberou, jak jí to tetka řekla. – Srdce se jí svíralo úzkostí a hrůzou, jak na to pomyslíla, a oči její bystře prohlížely každého příchozího člověka zdaleka již, není-li to četník. – Přišla do Jiloviště. Hned prvního člověka, kterého potkala, ptala se na cestu do Řevnic. „Dejte se za vsí vpravo a držte se ustavičně vpravo, až dojdete k první vsi, to jsou Řevnice,“ ukázal jí muž; a bez odpočinku spěchala Verunka vpravo k Řevnicům. Ač bylo již po poledni, nepocítila ještě hladu, jen žízeň ji trápila. Šla vedle Berounky, ráda by se napíla, ale voda byla jako rmut. Přisedši k Řevnicům nevěděla, má-li jít do vsi, či nemá, bála se, aby tam nebyli právě četníci; ale nemohouc žízni vydržeti, osmělila se a vešla do nejprvnější chalupy vody si prosit. – Děvče asi

desítileté, bledé, chatrně oblečené, vyběhlo právě na práh. „Pochválen buď Ježíš Kristus!“ pravila Verunka. „Až na věky,“ odpovědělo děvče, s podivením na Verunku se dívajíc.

„Nedala bys mně, panenka, trochu vody?“ ptala se Verunka.

„I dám, vody máme dost, ale já nevládnou navážit,“ odpovědělo děvče.

„Já si navážím sama, jen mně ukaž studni,“ nabídla se Verunka. Děvče odskočilo pro okov a Verunka odložila zatím mošinku a uzlík s plecí, položivši to na zásep; ale děvče odneslo to do sednice a potom vedlo Verunku do malé zahrádky, kde byla studně. – Verunka navázila si vody, a když se do chuti napila, viděla teprv ne daleko studně na slunci v trávě ležeti spícího člověka, žlutého jak svíce. „Kdopak to tam leží?“ ptala se děvčete, nesouc plný okov do chaloupky.

„To je náš tatínek; má zimnici již několik neděl. Maminka ho vynese vždy na slunce a tatínek si to chválí,“ odpovědělo děvče.

„A kdepak máte maminku?“

„Maminka musí chodit po chlebě, když tatínek pracovat nemůže.“

„A čím je váš tatínek?“ ptala se Verunka.

„Dělal ve fabrice a bude tam zase dělat, až bude zdrav, ale když mu nemůže maminka nic dobrého uvařit, aby se posilnil. Nám také nemůže dát nic dobrého, protože si nemůže mnoho vydělat. Však ona se dost naše maminka napláče,“ pravilo děvče prostosrdčně a šlo utřít děvčátku as čtyřletému, které kolébalo menší dítě a s Verunky očí nespouštělo, umazanou tvář. – V sedničce bylo čisto, ale chudoba hleděla ze všech koutů.

„Máte asi hlad, dětičky, vete?“ ptala se Verunka pohnuta.

„Máme,“ znělo smutně z úst děvčete staršího.

„No počkejte, já vám dám chleba,“ pravila Verunka, a rozvázavši uzlík, vyndala na stůl caltu a půl velikého bochníku chleba, v němž vykrojený důlek máslem byl naplněn a máslo přikryto výkrojkem, jak si to venkovští lidé na cestu jdouce dělávají. Vynдавši kudluzkapsy, nakrájela tři krajíce chleba a namazala máslem. – Jeden odložila sobě a po jednom dala děvčatům; menší děvče, které, jak Verunka chleba vyndala, nechalo kolíbání a přistoupilo

ke stolu, vzalo chleb a hned začalo jísti, ale větší se obrátila, chtěc ven. „Kampak utíkáš?“ ptala se jí Verunka.

„Já ho dám tatínkovi, on už dávno nejedl s máslem chleba,“ odpovědělo děvče a oči mělo zalité slzami.

„Jen si ho sněz, dáme tatínkovi něco lepšího,“ zdržela ji Verunka a odkrojila z calty tři krajíčky; po jednom dala děvčatům a největší kousek dala většímu děvčeti, aby jej dala otci, „až se probudí,“ doložila. – Když snědla svůj krajíček, odkrojila si kus calty a dala do uzlíku, ostatní chléb a caltu na stole ležeti nechávajíc, pravila k děvčeti: „Až přijde maminka, dej jí tuto, ať vám to sama rozdělí.“

„Ach bože, božínku, to bude maminka ráda. Ale já půjdu vzbudit tatínka,“ zvolalo dobré děvče a bledé tváře jí radosti zčervenaly. – Ale Verunka jí nedala, neboť viděla malým okénkem, že chorý muž ještě spí. Potom přistoupila ke kolébce a přežehnavši spící dítě, aby mělo dobré spaní, vyňala ze zánadří tři dvacetníky a zpolehounka položila je dítěti pod podušku, takže to děvčátka ani nezpозorovala. – Potom aby dětem nějakou radost udělala, vyňala z mošinky modlitební knihu, v níž skoro za každým listem byl obrázek! „Kterakpak říkají tobě?“ ptala se staršího děvčete.

„Mně říkají Bětuška!“ odpovědělo děvče.

„No, tvoji patronku, svatou Alžbětu nemám, ale dám ti svoji patronku, svatou Veroniku – tu máš!“

Sradostí děvče sáhlo po malovaném obrázkusezlatým okolkem.

„A jak se jmenuje ta maličká?“ – „Mařenka.“ – „Tu máš tedy Pannu Marii. To jsou obrázky z Prahy ze svatojanské pouti, schovejte si je.“

„Maminka nám je dá do knížek,“ pravila Bětuška, a když se ještě chvílku na ně dívaly, zavřela svůj i Mařenčin obrázek do přístolku. Poté vzala Verunka uzlík mnohem lehčí na záda, mošinku na ruku, a když se ještě napila, ptala se Bětušky, zná-li cestu do Svinař.

„I znám dobře, já s vámi půjdu a ukážu vám. Kolíbej, Mařenko, Honzíčka, aby se neprobudil, já přijdu hnedlinko,“ a Mařenka hned také ku kolébce sedá, dojídajíc krajíček chleba.

„Pánbůh vás tu zachovej!“ pravila Verunka, krácejíc přes práh, a když Bětuška dvéře na petlici zavěsila, vyšly na malý dvorek

a zadními dvířky za humna. „Je to vaše chalupa?“ ptala se Verunka.

„Oh není, jsme tu jen v podruží, ale hospodář je náš pan kmotr a neutiskuje nás,“ odpověděla Bětuška. Všelicos se jí Verunka ještě po cestě ptala a děvče ve své dětinské prostosrdečnosti líčilo jí obrázek domácnosti, kde jak se říká v jedné ruce prázdno, v druhé nic. Když se Verunka ptala, jestli jim zámožnější selky někdy něčeho neposkytnou, pravilo děvče: „Leckterá dá, ale za to jí musí maminka něco udělat, darmo nerady dají a žebrati se maminka stydí.“

„Kdyby to jen bylo blíže Obic!“ myslila si Verunka. Když tak šly kus cesty, zastavila se Verunka, řkouc Bětušce, aby jí ukázala, kudy má jít, a potom se vrátila domů. Bětuška chtěla ještě jít dále, ale Verunka jí nedala. – Ukázalo tedy děvče na kříž u cesty stojící, řkouc: „Tamto od božích muk nechoďte cestou dolů, ale jděte po mezi nahoru, až k plané hrušce. Od hrušky slezete s kopečku dolů na cestu a ta vás povede rovničičko do Svinař. Ale já vás přece ještě kousek vyprovodím!“

„Ne, Bětuško, vrať ty se domů k tatínkovi, já již trefím!“

„A co řeknu mamince, kdo nám to všecko nadělil?“ ptala se ještě Bětuška.

„Co jí řekneš? Řekneš jí, že vám to Pánbůh nadělil.“

Bětuška se na ni podívala a nevědouc, jak jinak vděčný svůj cit projevit, pravila: „Však já se budu za vás s maminkou modlit.“

„Modlete se, abych se dostala šťastně domů! A vrať se nyní, Bětuško, tatínek se zajisté již probudil. Spánembohem!“ Se zvlhlým okem potřepavši děvčeti ruku, obrátila se a kráčela ke kříži. – Ale Bětuška vracejíc se domů několikrát se po ní ohlédla.

Tak zaujata byla mysl Verunčina od prvního vkrcení do chalupy bídou ubohé rodiny, že dočista zapomněla zeptati se, zdali v okolí jakých četníků, což dříve na paměti měla. A nevzpomněla ani potom, jdouc po cestě. – U božích muk zastavila se na otčenášek a tak jí bylo utěšeně, že si, jdouc po mezi nahoru, zpívati začala: „Kdes, holubičko, lítala, kdes tvé bílé peříčko zmáchala“, hlasem jako zvon. – Ale utěšená ta chvíle netrvala dlouho. – Když přišlak plané hrušce, zastavila se, aby si oddechla. – Oko její utkvělo na osvětlených vrších Housínského pohoří a přála si, aby to byly

vrchy šumavské a ona jim tak nablízku. – Od božího rána na nohou, byla by si ráda trochu odpočinula, ale do Svinař měla ještě kus cesty a ze Svinař, to nevěděla ještě ani, kudy a jak dlouho bude muset jít, a blížilo se již k večeru. – I sebrala se tedy zase a právě chtěla sběhnout s vysoké meze dolů na cestu, vedoucí k Svinařům, ana tu vidí po téže cestě od dědiny nahoru přicházeti muže, jehož ale v dáli poznati nemohla, kdo by byl, či pán či sedlák, ale byla by raději sedláka viděla. – Ukryvši se napolo za hrušku, nespustila s příchozího očí. Chvilí tak stála, ale náhle sebou trhla, jako by jí blesk projel. Příčinou leknutí jejího bylo, že viděla zablesknouti se na hlavě příchozího – četnickou čáku. Nečekajíc, až by přišel četník blíže, mykla sebou jako mřeňka nazpět a utíkala po mezi dolů, kudy byla před krátkou dobou nahoru kráčela zpívajíc. – První její myšlénka byla utéci se do Řevnick chudé rodině, kde jak doufala nejlépe schována bude. Ale pod křížem zmátla si cesty a místo vlevo běžela vpravo cestou dolů, přes kamení, hroudy, přes koly, rejhy a stoky, přes pole, luka, vrchy, přese všecko uháněla jedním vrhem jako štvaná strašnou mátohou, neohlédajíc se ani vpravo ani vlevo, ani za sebe, jen vždy před se, kde by našla úkrytu a odpočinku. – Již nepostačuje jí dech, nohama sotva vládne a tu hle, pod vrchem svěží louka a pěkný háj. Tam dovleče se k smrti umdlena a klesne na zem porostlou mechem a travou.

„Děj se již co děj,“ myslila si a hluboce si oddechnuvši zaryla uhorčenou tvář do chladné, vlhké trávy. – Dlouhou dobu tak seděla, poslouchajíc chvílemi, zdali někdo nejde. – Byla by si přála, aby někdo šel mimo, žena nebo děvče. – Všude ticho. – Bylo by jí potěšilo, kdyby slavík v háji byl zazpíval – anebo pes zaštěkal! – Ani hlásku nikde, ani ten lístek nezašuměl! Verunka zdvihala pomalu hlavu a ohlížela se po slunci – slunce bylo na západě – ohlížela se po louce, po háji, ale nic – ani živé dušičky nikde. Začalo jí býti teskno a zdálo se jí, jako by zem pod ní rostla, jako by se rozšiřovala do nekonečnosti, zdálo se jí, že vůkol všecko převeliké, a cítila se všecka opuštěna, tak malou proti té velikosti. Navzdor všemu vzchopivši se, vyšla rychle z podstromí na louku. Ticho jako v hrobě. „Ani ten cvrčíček necvrká!“ šeptala sama sobě, a jako by se bála přerušiti hlasem svým hrobové to ticho. – Jakkoli nohy bolestí necítila, přece přemohši se kráčela rychle dál a dále, jen aby

přišla mezi lidi. – Nešla ani čtvrt hodiny, ana tu zaslechne zvoniti klekání „Anděl Páně“. Jako hlas s nebe zazněl jí zvonek večerním pozdravem, a nikdy snad tak vroucně se nemodlila jako tehdáž, neboť zvonek zvěstoval jí, že je nablízku lidem. Vskutku přišla po chvíli k dědině. Ale tu jí zase napadlo, zdali jí dají nocleh, nebudou-li žádati výkazu, nebudou-li tam četníci a jaká to asi dědina, neboť poznávala, že zaběhla v docela jinou stranu, než jíti měla.

„Ach, ty milý božíčku, mám býti dnes v Cerhovicích a nevím ani, kde jsem,“ naříkala si a pustila se do pláče. – Tu když plačíc a všeckna umdlena kráčí k dědině, dohoní ji děvče poloměstsky oblečené, s nůši na zádech. – „Dej Pánbůh dobrý večer!“ pozdravila Verunku, stranou na ni pohlednuvši.

„Dej Pánbůh i vám,“ odpověděla Verunka, obrátivši se k ní usmlenou ještě tváří.

„Kampak jdete, děvče? Jak vidím, není vám tuze kale,“ ptalo se děvče Verunky, vidouc ji uplakanou a že stěží jde.

„Nohy mne tuze bolí a jsem umdlena, ale proto nepláču. Více mne trápí, že mám býti dnes ještě v Cerhovicích a že nevím, kterak se tam dostanu a kde jsem,“ odpověděla Verunka.

„Jste ve Velkém Vosově, ale že budete ještě dnes v Cerhovicích, na to, osobo, nemyslete, i kdybyste zdravé nohy měla. A odkudpak jste? A co budete dělati v Cerhovicích? Neptám se vás nadarmo!“

„I pročpak bych vám to nepověděla, alespoň mně odlehne,“ pravila Verunka a začala vypravovat, že je z Obic, za Klatovy, bečvářovic dcera.

„To patříme k jednomu pořádku,“ přerušila jí řeč druhá, „můj otec je kolářem, ale nedělá již řemesla, a bratra mám truhláře. Ale kterak vám říkají?“

„Volají mne Verunka Blaženovic.“

„A já se jmenuju Tonička a po rodičích Bradáčova.“

„To máte hezké jméno, takového u nás není,“ pravila Verunka.

„Náš tatík říká, že je každé jméno hezké, když mu dělá člověk čest. Ale přišly jsme s cesty, povídejte dále!“

Verunka vypravovala dále, jak šla do Prahy na pouť a co se jí na zpáteční cestě přihodilo. Když o Zbraslavi se zmínila a těch dvou pánech, z nichž staršího chválila a mladšího jako rozpustilce haněla, ozvala se druhá.

„Uhodla jste mu barvu, to je lovec – dvounohých ovec! Ale o tom starším vám něco jiného povím, až bude na to čas. No tedy mluvte vy zase.“

Verunka pokračujíc ve vypravování svých nehod, nezamlčela ničehož, vyjmouc svoji dobročinnost, o té ani nehlesla. – Když domluvila, zvolala Tonička: „Oh, vy blázinku, to jste se zbůhdarma prohnala! Ani by si vás byl ten žandár nevšiml, a kdyby se byl i ptal, odkud a kam jdete, mohla jste říci, že jste ze Zbraslavě a že jdete do Žebráka. Však on by se nešel ptát, je-li to pravda. Kdyby měli, milá holka, každého takového člověka sebrat, ani by jim všechny šatlavy nestačily. Mně by se tuto nestalo, já bych ho tak nalila, že by nevěděl, odkud je ředem. To musí mít člověk filipa! No ale nechme toho a promluvme o něčem jiném. – Do Cerhovic nemůžete dnes, ale do Hostomic, odkud já jsem, pomalu dojdete. U nás si odpočinete a ráno, budete-li moci na nohy, dovedeme vás do Cerhovic, to není tak daleko.“

„Ale co řeknou vaši?“ omlouvala se Verunka.

„Co by řekli? Budou rádi, že jim vedu hosta. Náš otec je na místě hodný člověk a matka učiněná dobrota. Ale ten uzlík a tu mošinku si dejte do mojí nůše, já tam nemám než trochu koření a vy, chudáku, beztoho jedva jdete.“

Verunka se zdráhala, ale musela konečně Toničku poslechnouti. – Šly dále.

„U nás,“ pokračovala Tonička v řeči, „je to ještě po starosvět-sku; rodiče nosí se po starodávnu a já ve všední, jak vidíte, kanafasové sukně i zástěry, všecko domácí předmění, černý kabátek, šáteček na hlavu a jsem hotova. – Na neděli mám pěknější šaty, ale nic skvostného. Černý aksamitový kabátek, a ten vezmu, jen když bubnujou.¹ U nás ve městečku i jirde rozmáhá se po několik let náramná paráda. Drahé šaty nosí i dcery řemeslnické, klobouky, salupy, paraplíčka, a bůhvíjak ty pletky všechny se jmenují. Na tu parádu všecko obětují – vem kde vem! Mně by toho rodiče netrpěli; tatík říká: Když nemůžeš být velkou paní, nebuď alespoň bláznem! – Taková děvčata jsou darmo drahá. Stydí se to potom za práci i za svůj poctivý stav. Řemeslník je jim sprostý a pán si

¹ Na velké svátky.

jich nevezme. A který řemeslník si vezme takovou nedělnou fífle-
nu, ten nemusí říkat: Panebože, netresci mne, ten je s ní dost po-
trestán; nedivím se také našemu Václavovi, že se nechce ženit, je
to na pomyšlenou!“

„U nás,“ pravila Verunka, „ve městě je také mnoho parády, ale
selky se nosí po starodávnu a my řemeslnické dcerky, co jsme
mezi nimi, nenosíme se ani selsky ani panský – jen tak, jako já
jsem přistrojena.“

„Hezky vám to sluší, já si vás zdaleka všimla. Náš Václav byl
tři leta ve světě a vypravuje nám často, jak děvčata v jiných ze-
mích se nosí a jak si krojí svých váží, a u nás se jimi opovrhuje.
To jste si sama vyšívala tu loktušku?“

„To říkáme u nás plena; ano, sama, my si také všecko samy ši-
jeme, předeme a bílíme. Matka má ještě stav na ponebí na památku
schovaný, na kterém tkávala, ale otec tomu nechce, že by ji to na-
máhalo, aby toho výdělků dopřála tkáčům. – Matka se ráda ve
všem upokoří otci, u nás je to tak, co jeden, to druhý,“ pravila
Verunka.

„U nás také, jeden před druhým vody nezkalí. Před třemi lety
stonal otec a od té doby je sláb na dech. – Tehdy zakusila matka
mnoho strachu a od té doby musel nechat otec řemesla a jen si
tak už hová na stará kolena. Máme domek, pár korců polí, louku,
tři krávy a všecko čisté bez dluhů; ani to nespotřebujem.
V létě každý týden jednou nebo dvakrát nesu do Prahy máslo,
vejce, a když je mladá drůbež, housátka nebo kuřata, a když
se urodí švestky, i povidla. – Ale nenesu to na trh, mám už
svá jistá místa, kde mi to poctivě zaplatí, protože přece laciněji
ode mne koupí než od překupnic. – Když tam již tak chodím, ku-
puju zase pro nás to koření, a co tam člověk lepší a laciněji dostane
než zde. – Václav dělá nynčko také v Praze, je prvním tovaryšem
v jedné velké dílně truhlářské a vydělá si hezkých pár zlatých; ale
umí také čistý kus práce udělat. Tatík by rád, aby se někde usadil, má
hezkých pár set uschráněných a tatík by mu také pomohl, ale on
ještě váhá a – o ženění nechce dokonce slyšeti. Mohl by dostat
děvčat dost, i bohatých, je hezký chlapec jako panna, ale on s nimi
zatancuje, zadovádí, ale brát si nechce žádnou. Je to chytré, to Ada-
movo pokolení, každý, třeba byl sám dost světa užil, ohlíží se přece

po ženě, která za pecí, v koutku ráda sedávala. Bylo by ho škoda, toho našeho chlapce, kdyby dostal nehodnou ženu, on kuřeti neublíží a jako knížka je, každý může v něm číst. Zná se také dobře v písmě a německy mluví, jako když bičem mrská. Tatík ani matka neznají slova německy a já rovněž tak; ale myslím si, nevidáno, jestli umím německy nebo neumím, proto svět ob stojí. Ještě mám menšího bratra, ten se učí v Praze zámečnictví. A vy, Verunko, jste jedinačka?“

„Jsme také tři, já jsem nejstarší; bratr Bartík je čtrnáct roků a učí se při otci, sestra Terina chodí ještě do školy. Mně minulo o selském posvícení sedmnáct roků.“

„To jste proti mně mladá, mně je čtyřadvacet roků; jsem o dvě leta mladší než Václav, ale on vyhlíží skoro mladší než já. – Přes jeho hlavu se ale nepřevrhlo, co přes moji. Hleďme, tak nám tím povídáním ušla doba a setmělo se. – Podepřete se jen na mne, aby se vám lehčeji šlo, – a je-li vám to milé, Verunko, když jsme se tak sešly a seznámily, mohly bychom si tykat?“

„Tykejme si,“ přisvědčila Verunka, ochotně podávajíc jí ruku, „já jsem tomu ‚ty‘ tak zvyklá, že jsem ti chtěla nejednou už ‚ty‘ říci!“

„A když jsme nyní svoje, musím ti povědít, že ten starší mužský, co ti v Zbraslavi cestu ukazoval, je můj ženich,“ pravila Tonička.

„Tak? No dej vám Pánbůh štěstí! Já si hned myslila, jak jsem ho viděla, že to nějaký hodný člověk,“ pravila Verunka.

„Kdyby nebyl hodný, nevzala bych si ho. Přivandroval vloni s bratrem Václavem z Vídně a ten ho potom k nám přivedl. Je šikovný zámečník a nyní má práci ve fabrice na Zbraslavi.“

„A jakže mu říkají?“ ptala se Verunka.

„Franěk a příjmením Milevec, ale my ho voláme jen Franěk. Je to dobrá hodina, ten člověk, a mne by za nádry nosil, mne má tak rád, že toho ani hodna nejsem.“

„Pročpak bys nebyla hodna jeho lásky? Což ho nemáš tak ráda jako on tebe?“ ptala se Verunka.

Tonička neodpověděla, neboť přicházely k městečku a došel jich soused jeden, který se s Toničkou pustil do řeči a další rozprávku děvčatům přerušil.

Domek Toninčiných rodičů byl nevelký, ale spořádaný. Zpředu

bylo podlouбіčko a před ním dvě lípy; zezadu dvůr, chlív a stodola a za stodolou pěkný, dosti veliký sad. – Zajisté již po desáté, co byli „Anděl Páně“ odzvonili, vyšla stará kolářka, jak ji posud každý zval, na zápraží vyhlížet, zdali Tonička nejde; ale vždy se vracela do sednice zvěstujíc muži, že ještě nejde.

„I neměj starosti!“ chlácholil ji starý kolář, který již ležel, „beztoho jde s ní Václav, co by se jí mohlo stát? Snad se zastavili u Fraňka!“

„Ale co si to myslíš, starý, třebaš byl jejím ženichem, ona k němu nepůjde,“ pravila stařena, „já se beztoho bojím, jestli to bude šťastné manželství. Tak ráda, jako měla Jana, nemá ho to děvče.“

„Neboj se, Kateřino, já ti povídám, že to bude šťastné manželství; Tonka není dítě, je rozumná holka! Žádný ji k tomu nenutil, dobrovolně mu dala slovo, protože si ho váží. Až se budou mít, bude si jeden druhého ještě více vážit, a dokonce, dá-li jim Pánbůh rodinu. Já bych si přál, aby Váša takovou ženu dostal jako Tonka muž.“

„Pánbůh dej! Ale ten chlapec je mně divný; nadhodila jsem mu onehdy Manču Petráčkovíc – je to zajisté hodná holka –, ale tak se ti utřhl, jako by ho včela píchla.“

„I nech ho, stará – ještě neodbila souzená mu hodina – však on se potom ohlásí. A mně se zdá, že slyším Tončin hlas!“

„No chvála pánu bohu, již jsou tu!“ obveselila se stará, a vzavši se stolu kahanec, chtěla vyjít ven, ana tu již Tonička s Verunkou do dveří vcházely.

„Dej Pánbůh dobrý večer,“ pozdravily jednohlasně; ale Tonička hned doložila: „Vedu vám, mamičko, noclehářku, je chudáček celá chromá. Jdeme z Vosova co noha nohu mine, šly jsme jako za pluhem, a proto jsme se zdržely. Sedni, Verunko, a zuj se, já ti přinesu svoje pantoflíčky – co mně přinesl Václav z Vídně, ale mně jsou trochu těsny – a vy, mamičko, prosím vás, podívejte se jí na nohy.“

„I podívám, podívám; sedněte, panenke, a dělejte, jako byste byla doma,“ pravila stará. – „Ty, Toničko, zavolej na pasačku, aby rozdělala na ohništi oheň, a potom ji pošli do hospody pro pivo a pro jitrnici tomu našemu hostu. Ty máš jahelník v troubě.“

„I nechte jen, mamičko, já udělám k večeri pár vaječníků; to

bude lepší než jitrnice, vid', Verunko?'' pravila Tonička, vyndávajíc z nůše Verunčinu mošinku a uzlík; ,,a položíme ji do druhé sednice, Václav dnes nepřijde,'' dodala, když jí byla Verunka přisvědčila.

„Copak se mu stalo?'' ptali se otec i matka jednohlasně.

„Nic se mu nestalo, pán mu vzkázal, že má pro něho nějaké řízení, aby zůstal v Praze. Snad přijde zítra,'' dodala Tonička a vyšla ven.

Matka vzavši se stolu kahanec, posvítila nejdříve Verunce do tváře, a vidouc před sebou pěknou, mladou, nevinnou tvář dívčí, vyklouzlo jí z úst: „Požehnej tě Pánbůh, děvečko!'' Ale posvítivši si na její nohy, zvolala lítostně: „Ubohá, kterakpak jsi mohla jen krok udělat, vždyť máš nohy jediný pryský! Odkudpak to jdeš?'' – I vypravovala Verunka v krátkosti, co nám již známo. – Litovala jí kolářka a mínila, že ji to blud obešel, to že se tak někdy stává člověku, a vzavši potom z truhly bílý plátěný šátek, šla natrhat bezových listů Verunce na nohy.

„A nedělejte si z toho nic, panenke, že už ležím, já chodívám se slepicemi spát,'' ozval se tatík na loži.

„A s kohouty vstáváte,'' doložila Tonička, zaslechnuvši ve dveřích otcovu řeč. – Přinesla Verunce lehké pantoflíčky, a když si je Verunka navlékla, daly otcí dobrou noc a Tonička vedla ji přes síň do protější sednice.

„Je to tatíkova hodina, to se mu již oči ubírají k spánku,'' omlouvala se za dveřmi.

Byla to hezká sednička, do níž vešly. U zdi stály dvě postele proti sobě, jedna odestlaná, druhá ustlaná, několik židlic, uprostřed stůl, almara, dvě kované truhly, prádelník a na něm skříň se skleněnými dvířky, za nimiž bylo viděti cínové a majolikové nádoby. – Na stěnách viselo několik obrazů, malé zrcadlo, u dveří kropenička, u kamen uzel bílé příze. Na okně stálo několik vrhlíků květin.

„Zde spává můj ženich, když tu někdy s Václavem přes noc zůstane, a zde,'' pravila Tonička, ukazujíc na odestlané lože, „spává Václav, ale dnes budeš ty zde spát. Cíchy jsou po bílu, nikdo v nich ještě neležel. A nyní sedni a odpočiň si, matka tu bude hned s listem; beztoho ti není asi valně, vid'? A hlad asi také máš?''

„Nohy mne tuze bolí, ale hladu nemám; vy se tak o mne staráte,

kdypak já se vám odsloužím?“ pravila Verunka, pohnuta jsouc laskavou jejich starostí.

„I nemluv o tom,“ zakřikla jí Tonička, „vždyť nejsme pohané, abychom jeden druhému nepomohli! Jen si uvolni, já hned zase přijdu!“ – S těmi slovy vyběhla Tonička ze dveří a matka její vešla do sednice, nesouc plný šátek bezového listí. – Verunka chtěla si obvázati nohy sama, ale stará matka toho nedopustila; musela sednouti na lože a nechati si nohy listy obklásti, mokkými kusy plátna obvázati a do šátku zaobaliti. – I děkovala stařence srdečně a velmi si chladný obklad libovala.

„A nynčko zůstaň, děvečko, už na loži a nevstupuj na zem, aby se ti ten obvazek nepocuchal. Dá Pánbůh, že ti bude do rána lépe.“ Vtom přinášela pasačka chléb a pomazánku a Tonička v patách za ní, nesouc čerstvé vaječníky a mléko. „Občerstvěte se tedy a potom jděte záhyspat; dej vám Pánbůh dobrou noc!“ To řkouc omočila stařenka v kropeničce prsty a přežehnavši obě děvčata odešla na lože.

Když matka odešla a pasačka též, přistavila Tonička stůl k loži, sedla vedle Verunky na pelest a tak spolu večerely. – „Ale snad bys byla přece raději pivo pila a tu jitrničku jedla?“ ptala se Tonička.

„Já ho nepiju celý rok a po roce zase, i kdybych je měla. A ty vaječníky jsou dobré zrovna dost!“ lahodila si Verunka.

„Václav je také rád jí, a proto mu je také vždy dělám, když přijde domů, anebo buchty s mákem, masa nají se v Praze dost, a on rád z mouky.“

„To bychom mohli spolu chodit, já také o maso nedbám,“ pravila Verunka. – Tak všelicos rozprávějice ukončily večeri a pak, odstavivši stůl, vynesla Tonička chléb a nádobí ven.

„Jen co to uklidím, a za chvíli přijdu ještě trochu na dychánky,“ pravila ve dveřích.

„Jen přijď, přijď,“ posvědčila Verunka, jsouc ráda, že ještě bude s Toničkou, kterou si byla velmi zamilovala. Neměla sice Tonička tvář krásnou, ale velmi líbeznou. Vlasy měla černé jako uhel, černé oči a pěkný souměrný vzrůst. Byla o málo vyšší než Verunka, ale silnější a měla pěknou nožku jako strunku. – Když se po chvíli vrátila, přisedla zase k Verunce, která vzavši ji za ruku pravila:

„Myslila jsem si právě, kdybys byla v Klatovech, abych tě alespoň jednou za týden viděla! – Takovou mám k tobě důvěru, jako bychom spolu byly rostly.“

„I já bych si přála, abys u nás byla,“ odpověděla Tonička, tisknouc jí ruku, „a je to divno, že se nám některý člověk na první pohled zalíbí a některý zprotiví.“

„Pravda jest tuto. Mně není žádný člověk tak protivní jako u nás mladý jeden sedlák, Chundera mu říkají, a sama nevím, proč ho nenávidím. A vidíš, právě ten mne chce mermocí mít. Jako by po mně sáhalo – když si na něho jen vzpomenu,“ otřásla se Verunka.

„A nutí tě k němu rodiče?“ ptala se Tonička.

„Nenutí, ale rádi by to viděli, kdybych ho chtěla, protože je bohatý a sám syn, myslí, že bych dobře byla zaopatřena, a tudy mně někdy otec předkládá, že bych si ho mohla ráda vzít, že není také ošklivý.“

„Máš milejšího chlapce v srdci, vidíš?“ ptala se Tonička důvěrně.

„Mýlíš se, Toničko, mně jsou všickni rovno milí, nemám žádného, který by mi ze všech byl nejmilejší, ale Chundera je mi tak protivní, že bych raději v černé zemi ležela, než bych šla za něho. Vstávajíc lehajíc prosím Pánaboha, aby rodičům myšlenky jiné vštípil, aby mne k němu nenutili.“

„Milé děvče, také jsem jednou prosívala Pánaboha, aby obměkčil tvrdé otcovské srdce, ale nadarmo – Pánbůh mne nevyslyšel – a snad k mému dobrému. – Minulo mně šestnácte let, když jsme se s Janem zase shledali. – Chodili jsme spolu do školy, ale potom dali ho rodiče mimo dům a neviděli jsme se pět let. Otec jeho – jmenovat ti ho nebudu – pokládán za boháče, ale bylo několik dětí. – Jan byl nejstarší. – Znenadání se mu roznemohl otec a Jan vrátil se domů. Viděli jsme se v kostele a tak jsme se do sebe zahleděli, že bylo po vši pobožnosti. Láska jako slza rodí se v očích a padá k srdci. Našli jsme se zase – tu a onde – a byli jsme svoji – jedna duše. Byl to krásný člověk, děvčata se po něm dost ohlížela, ale on jen ve mně se zhlížel a já v něm, a nikdo nevěděl, že se máme rádi. Ale štěstí naše netrvalo dlouho. Otci Janovu se ulehčilo, a Jan odejel zase do Prahy do škol. Chtěl býti stavitelským mistrem a povídal mi, za dvě léta že bude hotov, potom že má již službu jistou

a že se vezmeme. Těšili jsme se na budoucnost a slíbili si věrni zůstat až do smrti. Člověk míní a Pánbůh mění! – Otec jeho neuzdravil se nadobro; postonával celý rok ještě, až náhle mu bylo k smrti. – Psali pro Jana. Jan přijel a první cesta od lože otcova byla ke mně, na známé nám místo. – Nevím, jak se dověděl, že jsem se měla zatím vdávat za pořádného jednoho měšťana, ale povídal mi, že několik nocí nespál a jako blázen chodil, dokud se nedověděl, že jsem ho kromě přání mojich rodičů odbyla. Potom se mi svěřil, že otec není tak bohat, jak se myslí, že má dluhy, a netajil mi, že ho rodiče nutí, aby přejal hospodářství a jedinou dceru si vzal bohatého jednoho obchodníka v obilí, jich známého, který by to rád viděl. „Ale,“ dodal, „já to nemohu rodičům k vůli udělat, abych jim štěstí celého svého života, tebe, Toničko, obětoval, všechno, jen toho ať na mně nežádají!“ – Já mu věřila, ale bylo mi přece při slovech jeho úzko. Ale on mi to všechno rozmluvil a jsouce šťastni, že se zase vidíme a viděti budeme, rozloučili jsme se. – Za několik dní přišel v noci k mému oknu – však to bylo tuto okno, ale neměli jsme to tehdáž ještě tak zřízeno, byla to jen komora. – Já se lekla, přistoupila jsem k oknu a tu mi vypravoval, že otci řekl, když na něho doléhali, aby si vzal tu bohatou nevěstu, že má rád mne a beze mne šťasten že nebude. – Nad tím se otec tak rozzlobil, že mu hrozil, jestli si nevezme, kterou on mu dává, aby v tu chvíli z domu šel a že mu nedá ani požehnání. – Ve mně krev stydla. – „Bez požehnání rodičů nebyli bychom šťastni, Jene,“ povídám, „jestli Bůh srdce otce tvého neobměkčí, upokoř se mu, je to tvojí povinností.“ – Podala jsem mu ruku, ale on mne ani pustit nechtěl, až konečně všecek zoufalý odešel. – Já klečela do rána u okna a prosila Pánaboha, aby srdce tvrdého otce obměkčil a nad láskou naší se slitoval. – Nemělo to být! Kde zlato mluví, všecka jiná řeč – slabá. Jan musel se upokořit otci, třetí den bylo zasnoubení jeho s bohatou nevěstou a v noci potom otec skončil, tiše a spokojeně. – Když mi to matka povídala, jak by mně nožem o srdce zavadil, a padla jsem před ní na zem jako mrtva. – Dlouho jsem stonala, a když jsem přicházela k vědomí, slýchávala jsem pod oknem vzdychání a pláč, že se mi z toho div v hlavě nepopudilo. – Povstala jsem zase, ale chodila jsem jako tělo bez duše. – Neptala jsem se po Janovi a nikdo mi o něm nemluvil. – Když jsem trochu

sesílila, radila mně matka, která jediná tušila, co mi je, abych šla do Prahy sloužit, a když jsem k tomu ráda svolila, sama mi zaplatila místo u lidí, kde jsem byla jako doma a kde jsem se lecčemu užitečnému naučila. — Byla jsem tam přes dvě léta, a teprv když jsem slyšela, že se Jan se ženou odstěhoval k tchánovi, hospodářství že pronajali a matka jeho s dětmi že bydlí v Praze, vrátila jsem se domů. — Nechtěla jsem se s Janem nikdy více setkat, a přece nás to neminulo! — Jednou v neděli — byla jsem as tři neděle teprv doma — jdu do hájku pro vodu, a tu as dvacet kroků za naší zahradou, koho potkám — Jana! Zůstali jsme proti sobě státi jako dva sloupy, a ruce nám oběma sklesly. On byl tak vychudlý a bledý jako já, a oba dva jsme se třásli jako lupeny. ,Přece vyslyšel Bůh prosbu moji, že tě ještě jednou ve svém živobytí vidím, abych tě odprosil, promluvil ke mně po chvíli, ruku mi podáváje. — ,Můžeš mi odpustiti, Toničko?‘ — ,Nemám, co bych ti odpouštěla, Jene — a tomu, který se proti nám prohřešil a vinen před Bohem, necht odpustí Pánbůh. Těš se tím, žeš vykonal synovskou povinnost, a dej ti Pánbůh štěstí!‘ — ,Po mém štěstí je veta!‘ odpověděl smutným hlasem a ještě smutnějším dodal: ,A shledáme se ještě jednou, Toničko?‘ ,Shledáme, Jene, před Bohem!‘ a stiskli jsme si ruce, zaplakali jsme a na věky jsme se rozešli. — Přišla jsem domů smutna jako z pohřbu, ale od toho dne byla jsem pokojnější a vzpomínala jsem na něho jako na mrtvého. A když mne někdy stesk přece napadl, konejšila jsem se myšlénkou, že bychom snad nebyli v manželství tak šťastni bývali, jak jsme si to líčili, že bych se mu byla třebaš potom znelíbila a sprostou zdála, až by pánem učiněn býval; a že nás tedy Pánbůh proto raději dříve rozloučil, když jsme byli nejšťastnější, abychom mohli na sebe bez hněvu a lítosti vzpomínati; což nám nikdo zabrániti nemůže! Člověk zvykne všem křížům, milá Verunko! Ač jsem nikam nechodívala, ani po známostech netoužila, ucházelo se přece několik hodných chasníků u rodičů o moji ruku, ale rodiče jediní, znajíce můj zármutek, nedomlouvali mi nikdy, ač by mě byli rádi dávno zapatřenou viděli. Ale lidé, že jsem několika ženichům košem dala, drchají o mně, že jsem hrdopyška a že snad na svoji krásu si zakládám a na pána v kočáře čekám, a takové pletky. — Před rokem vrátil se bratr Václav a ten mne nejvíce rozveselil; máme se velmi

rádi. Později přicházel s ním Franěk, kterého jsme všickni rádi viděli, nejen jako přítele bratrova, ale že jsme v něm poznali dokonalého člověka. Ke mně choval se vždy uctivě a slušně a tím mně nejvíce hlaholil a na Jana upomínal, který měl také docela jiné způsoby nežli naši nevycepaní městští chasníci, drsní jako smrková kůra. – Dlouho nesvěřil se ani bratrovi, že mne má víc rád než jako dobrou známou, ale konečně přece vyjel s barvou ven. – Václav sdělil mně to za tepla, ale já mu nemohla jinak říci než pravdu, že jsem totiž na Jana dosud nezapomněla. – Václav mu to vyřídil a myslela jsem, že již nepřijde, ale on přicházel jako dříve a tak se choval ke mně, jako by se nic nebylo stalo. – Ale viděla jsem dobře, že bývá smuten a roztržit, a rodiče chovali se k němu tak šetrně, jako by ho za něco odprošovat měli. Tak to trvalo, až jsme náhodou nějaký čas byli sami dva v zahradě. Tu povídal mně, že mu první jeho láska umřela a od té doby že se mu žádná ženská nelíbila, až poznal mne. – „Vím, že mne nemůžete tak milovat, jako jste milovala Jana,“ dodal potom, „ale je-li tolik náklonnosti v srdci vašem pro mne, že byste se chtěla bez přemáhání věrnou a upřímnou družkou mého života státi, uděláte mne nejšťastnějším člověkem, jinak musel bych vás navždy opustit.“ – Byla jsem tak dojata řečí jeho, že jsem mu mimovolně ruku podala se slovem, že mu chci býti věrnou, upřímnou ženou. Když mně radostí líbal ruku, když mně potom rodiče plačíc zehnali a bratr Václav rozveselen objímal, nelitovala jsem daného slova – a nelituji podnes. – Líto mi jen, že nemohu vroucí jeho lásku opláceti stejnou vroucností a tak šťastna ho učiniti, jak by to hodnost jeho ke mně zaslouhovala. No bohda že i to moje zamrzlé srdce na výsluní jeho lásky roztaje,“ dokončila Tonička. – Verunka, držíc chladnou její ruku ve své, plakala.

„A o Janovi jsi už neslyšela?“ ptala se po chvíli.

„Není ho pro mne na světě, rozloučili jsme se na věky!“ odpověděla Tonička s povzdechem.

„Bože, Toničko, kdyby se mně to stalo, nepřežila bych toho,“ pravila Verunka.

„Já to nepřeju žádnému a nanejmeně bych to přála tvému srdci, Verunko; tobě přála bych muže jako náš Václav! Škoda, že jste se nepoznali!“

„Ach Toničko, kdybych já byla jako ty, ale já jsem tak hloupá, nezkušená dívčí, já bych se před ním hanbila.“

„Milá brachu, mužští jsou začasťe při vši moudrosti hloupější mnohého děvčete. Však jsi ty dost chytrá a zkušená nabudeš ještě až dost. – Slyš!“

Venku troubil ponocný jedenáctou a odtroubiv začal basovým hlasem ponocnou: „Odbila jedenáctá hodina, chval každý duch Hospodina!“

„Tu to máme, jedenáct hodin, a já tu ještě sedím a zdržuju tě umdlenou od spaní,“ pravila Tonička rychle vstávajíc.

„I já se vyspím ještě dost a nohy mně už také trochu otrnuly, jen zůstaň ještě!“ zdržovala Verunka Toničku.

„Už musím jít, Verunko, dokud matka v prvním spaní trvá, kdyby mne slyšela, lála by, že jsem tak dlouho u tebe zůstala.“

„A kde spíš ty?“ ptala se Verunka.

„Vedle rodičů v komoře, ale tam bys nebyla měla pokoj. Otec v noci pokašlává a ráno se sluncem vstáváme. Neškodí tak večerní sedění jako ranní ležení.“

„No dej ti Pánbůh dobrou noc a pěkný sen!“

„Pravda, kde člověk po prvé spí – co se mu zdá, vylíčí se. Dobrou noc i tobě, Toničko!“ – Když Tonička zhasila na stole stojící starodávny kahanec, dala Verunce ještě jednou dobrou noc a tichounko vycházejíc ze dveří, kradla se do druhé sednice u své komůrky. Když si byla Verunka jehlici z vlasů vytáhla, šněrovačku a svrchní sukni svlékla, klekla u lože a přezehnavši se pomodlila se složenýma rukama večerní modlitbu „Anděle boží, strážce můj!“ a otčenášek za dušičky, aby jí časně vzbudily. Potom políbivši stříbrný křížek na hrdle zavěšený, ulehla pomalu na lože, neboť cítila přece jen nemalou v nohou bolest, jak vstoupila na zem. – Odhrnuvši na stranu velikou, nadýchanou svrchnici, přikryla se jen sukni, aby jí zůstalo chladno. – Chvíli ještě přemítaly se jí rozličné obrazy v mysli, ale vždy temněji a temněji, až jí spánek očka zavřel.

★

Právě odtroubil a odzpíval ponocný jednu hodinu, když přes nevysoký plot do sadu za domkem skočil mladý muž a sadem

kráčel k domku. – Pes vyběhl z boudy, ale neštěkal, jen radostně kňučel, a když ho přichozí zakřikl: „Lež!“, ani už nečekl, jen se lichotně okolo něho třel.

„No jdi, Kartuši, zase do boudy, jdi!“ poručil mu mladý muž, když přišel k zadním vrátkám. Pes odběhl kousek, ale zastaviv se čekal, bude-li ho pán volati, ale ten neohlédnuv se již po něm, vytáhl z kabátu klíč, zlehka odemknul vrátka, tiše vešel dovnitř, a zamknuv za sebou, kráčel po prstech k postranním dveřím; zpolehounka otevřel a vešel do sednice, kde Verunka spala. Noční ten host byl Václav, domácí synek. – Odložilot se řízení, pro něž v Praze zůstatí měl, a tedy směl odejítí domů, čehož také hned použil, nedbaje pozdní doby ani daleké cesty. – Věda, že má doma sedničku vždy přichystanou, a klíček od zadních vrátek maje vždy při sobě, mohl přijítí domů ve dne jako v noci. – Šel tedy. – Ve Zbraslavi stavil se u Fraňka, domýšleje se, že půjde s ním, ale Franěk nemohl odejítí, nabízel však Václavovi nocleh, a ráno že půjdou spolu. – „Eh, když jsem se již tak rozehnal,“ pravil, „doženu se až domů a ráno ti přijdu naproti. – Matce by ani to nedělní snídaní tak nechutnalo, kdyby mne neviděla při stole sedět, to víš, jak se vždy těší na neděli!“ – Franěk mu už nedomlouval znaje, co si do hlavy vezme, od toho že neupustí. – Noc byla jasná, teplá, měsíček svítil jako rybí oko, a Václav dívaje se na oblohu osypanou hvězdami, zpíval si: „Vy krásné hvězdičky, jak jste vy maličký“ – a čistý hlahol mocného jeho hlasu mísil se s libým klokotáním slavíka, jež se ozývalo z blízkého háje. – Zpívaje, hvízdaje a chvílemi přemýšleje, přišel domů, a víme již, jak potichounku, aby rodičů ze spaní nevytrhl, dvěře otvíral a zavíral a vešel do sednice, kde spával. „Tot je tu jako v limbu,“ myslil si, vida hustou záslonou zastřené okno. – Ale znám jsa v místnosti postavil hůl u kamen do kouta, pověsil klobouk na hřeb a právě si začal svlékati kabát, když zaslechne lehounký povzdech jako dítěte, když si hová v spánku. – „Co to?“ myslí a poslouchá – neklame ho sluch – slyší lehounké dýchání spícího člověka, a ve svém loži. – „Kdožpak to tu spí?“ myslil si, „Frantík to není, a ten chrápe, jako by hrnce vozil, to bude sestra, snad ji bolí hlava, a že mne nečekali, lehla si sem, aby měla pokoj. No vždyť tu jsou dvě lože, ale musím si přece rozsvítit.“ To řka svlékl kabát, a sáhnuv jednou rukou do

kapsy pro sirky, druhou na almárku pro voskový sloupek, rozsvítil; avšak nechtě, aby zář světla padala sestře do tváře, shýbl se a chtěl jej postavit na židli za hlavami svého lože. Když padlo světlo na židli a na stoleček, s velikým podivením utkvělo oko jeho na řebíčkovém kabátku s červenou podšívkou přes lenoch židle přehozeném, na černé aksamítové šněrovačce se stříbrnými prýmkami, na strakatém šátku, modré sukni a malých botkách se špalíčky. „To není sestřin šat, čím to je?“ divil se Václav, prohlížeje kus po kusu. Náhle, jako by mu bylo něco napadlo, obrátil se, a vida protější lože, kde obyčejně Franěk spával, ustlané, vstal a zaclonil světlo rukou. Přistoupil k svému loži. – O málo že nevykřikl, vida v bílých poduškách krásnou hlavu spícího děvčete ležeti, jako růžové poupě v mechu. Zář světla osvěcovala krásnou tvář Verunčinu, která těžkou svrchnicí jen dopola přikryta v bílé košilce až po krk zavřená a strakaté sukničce, ruce majíc přes prsa složené, tiše spala. Václav stál nad ní všecek zaražen – jako začarovaný. – „Bože kdo je to? Jaké to krásné stvoření! Jak tu krásně leží.“ – Tváře mu planuly i oči a tělo se mu chvělo, nemohl s ní oči spustit. – Václav stál u lože jako začarován, nevěděl, bděl-li či sněl-li. – Srdce mu prudce bilo, ruka se mu třásla, planoucí oko nespouštělo se s tváře dívčí a chvějící se rtové šeptali: „Bože jaká je krásná, a tak tu spí jako fialka v listu.“ Vtom vyvinul se hluboký povzdech z pootevřených úst děvčete, pravá ruka sklesla jí po boku dolů a víčka jako by se chtěla otvírati.

Když se tak na ni s opojenou duší díval, ulekl se, aniž věděl proč, – zhasil a nepohnut zůstal u lože státi. Tak stál dlouhou chvíli; ve světnici bylo úplné ticho a nebylo slyšeti než lehounké odměřené dýchání spícího děvčete. – Náhle přešel si rukou tvář a šel ze sednice ven – u vrátek sáhaje po klíči teprv se vzpamatoval, že je svlččen a že odnáší v ruce sloupek, a když se do sednice vracel, viděl, že i dvěře otevřeny nechal. Postaviv sloupek na římsu u kamen, sebral odložený oblek i hůl a vykradl se ze dveří. Venku se oblékl, a jako by za ním hořelo, spěchal ze vrátek do sadu ku plotu – ale chtěje přeskočiti plot, narazil hlavou o jabloňovou větev a kulatý klobouk sletěl mu s hlavy do trávy. Ustoupiv od plotu, zvedl tmavé bystré oči vzhůru ke kvetoucí jabloni, k zářícím hvězdám, a jako by se byl vzpamatoval, vjel si rukou do tmavých ku-

čeravých vlasů. Potom zdvihl si klobouk a nesa ho v ruce kráčel volným krokem do malé květinové zahrádky, kde si lehl do loubí na drnové sedátko, oblíbené to svoje místo, kde v letní nedělní večery s přítelem a sestrou sedávali. „Co se to se mnou stalo?“ šeptal sám sobě: „Oh já blázen! Jako by mě někdo očaroval!“ Položiv hlavu na chladnou pažit, zavřel oči, ale nespál. – Jaké to myšlénky byly, co mu spáti nedaly, prozrazovala